

Mgr. Jan Krása, Ph.D.

Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, MU

Vývojová psychologie 3 porod a novorozené reflexy

Úkoly na dnešek:

- 1. Co je to (v kontextu vývojové psychologie) SIDS? Jaké faktory jej nejvíce ovlivňují? Jaké jsou jeho příčiny?
- 2. Vymyslete **dvě otázky**, které si vzhledem k SIDS a jiným podobným kategoriím kladete. (Dvě otázky, na které byste chtěli znát odpovědi, nebo které byste položili do diskuze.)

3. Úkol na příště:

1. Co je to attachment (citová vazba, připoutání)? Jaké jsou jeho základní typy?
2. Jaký typ attachmentu mají tzv. vlčí děti?
3. Vymyslete dvě otázky, které vás o attachmentu napadají?

Porod

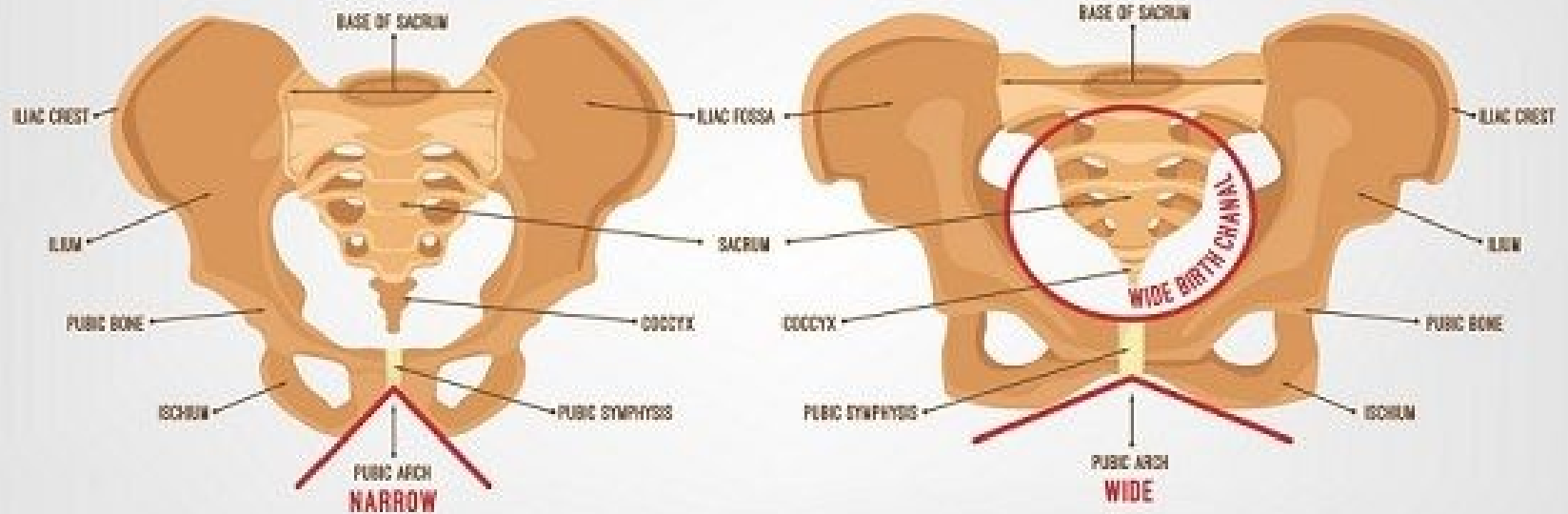
Porod: jediná fyziologická bolest.

4 doby porodní:

1. doba: Kontrakce, zaniká čípek a otevírají se porodní cesty. Otevření na cca 10 cm (obvod hlavy). Trvá i několik hodin.
Aplikace anestezie?
2. doba: vlastní porod. Měl by trvat do 1 hodiny. Aplikace oxytocinu. Matka musí tlačit a „těší se“ na kontrakce. Dotepání pupečníku. Oddělení dítěte.
3. doba: porod placenty.
4. doba: ošetření porodních zranění.
  - Porodní cesty se léčí cca 6 týdnů = „očistky“, odtud i „šestinedělí“.
  - Otec u porodu?
  - Úlety moderních rodiček: Lotosový porod, pozření placenty?

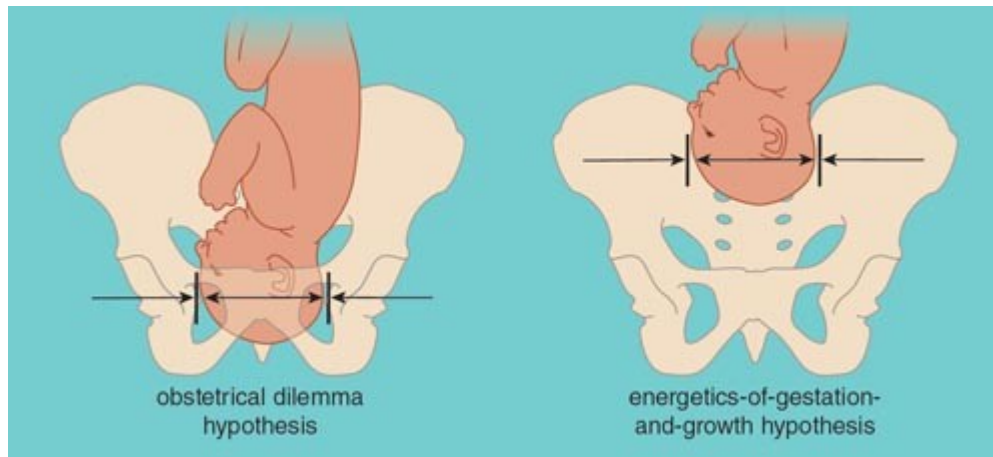
MALE VS FEMALE PELVIS

MALE PELVIC GIRDLE

FEMALE PELVIC GIRDLE

Problém s porodem u *Homo sapiens*:
Pánev se výrazně změnila po osvojení si bipedie.
Problém spočívá v průměru lebky dítěte. Lidský mozek je při porodu nejméně vyvinutý ze všech primátů (30 %; šimp. 40 % atd.) = bezmocnost dětí po porodu.
Ostatní savci rodí „bezbolestně“ a lehce, krom hyen (porodní báby u nich neexistují).

Porod

- Potřeba je: klid, ztlumení světla,
- položení dítěte na matčino břicho = *bonding*; dítě si najde cestu k prsu a posléze začne sát mleztivo.
- (otec při matce? = Princip „žádné žertíčky“)

Porod

Průměrně: 3,3-3,5 kg x
50cm

Nejdramatičtější krok v
prozatímním životě?

Organismus dítěte se
odděluje od organismu
matky.

Po porodu leží dítě na
pevné podložce a
vnímá svoji hmotnost
zcela jinak.

Dítě je vystaveno
intenzivnímu osvětlení,
relativnímu chladu,
hluku ...

Musí samo dýchat,
přijímat potravu,
vyměšovat a udržovat
svoji tělesnou teplotu
(ale srov.: vejcorodí,
živorodí, placentálové).

Matka - Mění se i tělo a psychika matky.

Poporodní blues – až 80 % rodiček; vyčerpanost, rozlada. „Slabší nervy“ má asi každá matka.

Poporodní deprese – až 10 %; těžký smutek, pocity beznaděje, neschopnost rozvinout kladný vztah k dítěti nebo naopak úzkostlivá péče a strach, že „nejsem dobrá matka“, nezájem o okolí, těžká vyčerpanost

Poporodní psychóza - méně než 1 % rodiček, nekontrolovatelná úzkost, extrémní výkyvy nálad, poruchy koncentrace a vnímání času, dezorientace, případně i halucinace, bludy... ; obvykle 2 – 4 týden po porodu, útlum v řádu měsíců. Vyžaduje hospitalizaci.

Otázka rozčarování ze změny po narození dítěte.

Novorozenec

Rudimenty tělesné: kostrč, slepé střevo, zuby moudrosti, špička ucha, svaly na hýbání ušima... ?

Kredit: wikipedia

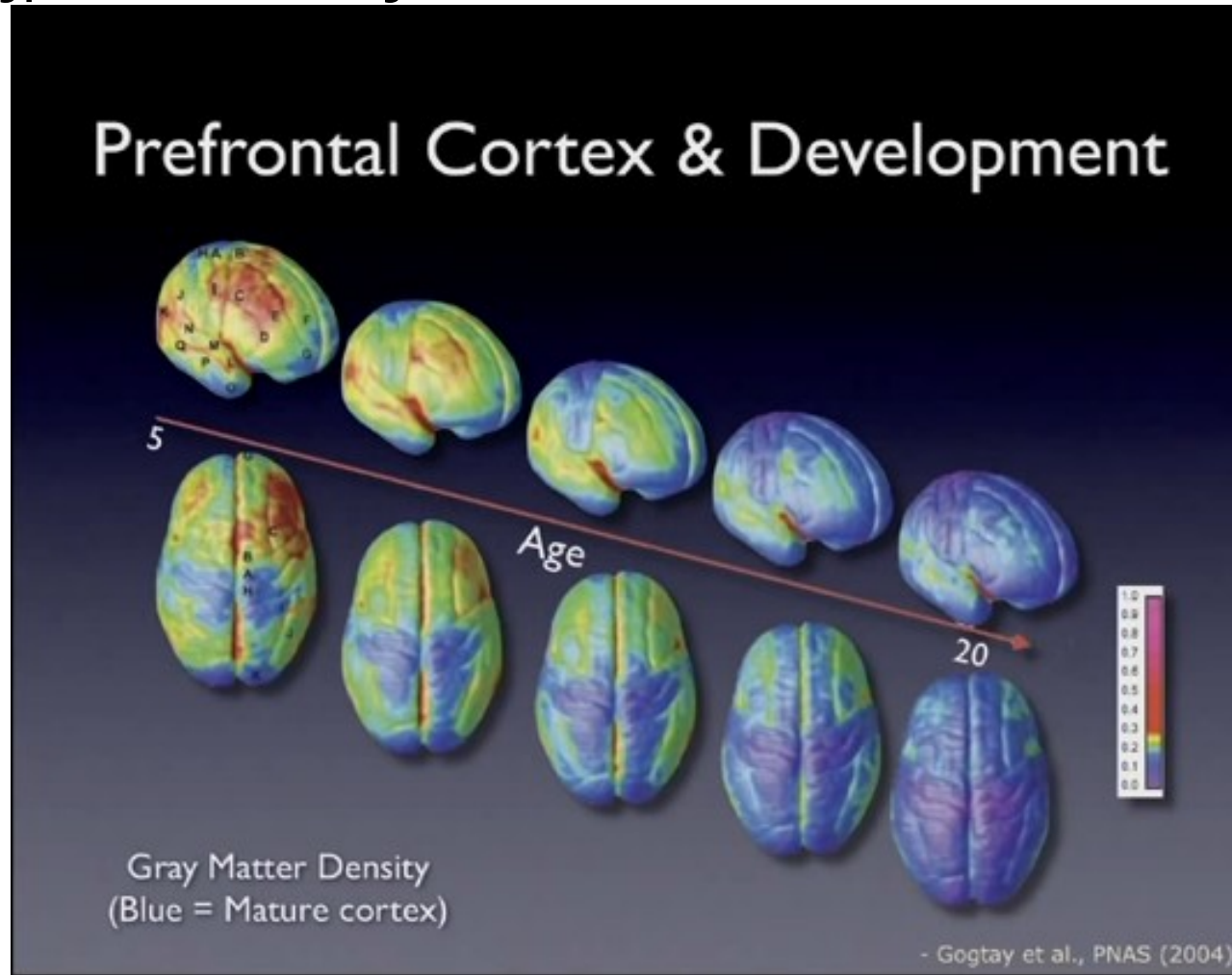
Druhy chování novorozence (Brazelton, 1967)

v podstatě navazují na prenatální stav:

- hluboký spánek,
- lehký spánek,
- klidný bdělý stav,
- aktivní bdělý stav,
- pláč.

Vývoj mozkové kůry

- Nejprve dozrávají vizuální a senzo-motorická centra

Gazzaley: Exploring the Crossroads... (YouTube)

Otázky:

- 1. Co je to (v kontextu vývojové psychologie) SIDS?
- Jakým způsobem bylo získáno poznání o SIDS?

SIDS = syndrom náhlého úmrtí novorozence

- Náhlé nevysvětlitelné úmrtí novorozence či kojence.
(podkategorie SUID = *Sudden unexpected infant death*)
- Hypotézy o příčinách?
- Rizikové faktory?
- Soudnělékařské faktory?
- Prevence?
- Počet: cca 22 / rok (2020); cca 1 / 1 000

- <http://www.sidsforum.cz/o-sids>
- Přednáška:
https://www.youtube.com/watch?v=rFci7ZCVyw4&ab_channel=LLionTV
- Rady:
<https://nemocnicevalasskemezirici.agel.cz/pracoviste/oddeleni/novorozenecke-oddeleni/edukace/syndrom.pdf>

Otázky:

- Udělejte skupinky
- Řekněte si otázky, které jste vymysleli/y
- Vyberte 1-2 otázky za skupinu

Otázky 2023

- V jaké zemi/státu je tento jev nejčastější?
- Jaká je četnost SIDS v ČR?
- Jaká příčina úmrtí je stanovena u dítěte, které náhle zemřelo ve spánku, ale nemělo žádný rizikový faktor spojený se SIDS?
- Jakou má souvislost smrt dítěte, které mělo sourozence se SIDS?
- Je pro vznik SIDS ovlivněn i stavem (jak fyzickým tak psychickým) matky během těhotenství a po něm?
- Je u kojených dětí nižší výskyt SIDS než u dětí, které jsou krmeny náhradami mateřského mléka?

- Aký dopad môže mať SIDS na rodičov a ako sa s tým dá pracovať?
- Jak se chovat k rodičům, kteří přijdou o dítě kvůli SIDS?
- Matky tuto situaci obecně prožívají víc intenzivně nebo je to srovnatelný jak u matek, tak u otců?
- V kolikátém měsíci stáří kojence je největší riziko SIDS?
- Bude v budúcnosti existovať spoľahlivá metóda, ktorá bude vedieť odhaliť príčinu SIDS?
- Lze nějak SIDS odhalit předem? Má dítě nějaké typické rysy?
- Jak bychom měli správně vybrat monitor dechu? Podle jakých parametrů?

- Ako sa postupuje pri vyšetrowaní takéhoto úmrtia dieťaťa, aby sa vylúčila iná príčina, napríklad zabitie dieťaťa z nedbalosti či jeho udusenie?
- Prečo ku SIDS dochádza menej u detí, ktoré sú kojené či deti s dudlíkom?
- Jsou nějaké přípravy rodičů, upozornění že něco takového existuje v dostatečné míře?
- O kolik procent se zvyšuje pravděpodobnost výskytu SIDS při podání umělé výživy místo kojení matkou?
- Můžou být rizikovým faktorem i náhražky klasických cigaret, například elektronická cigareta?
- Může mít vliv i tetování nebo jiný zásah na kůži, například piercing v průběhu těhotenství?

- Jak zvládnout strach a úzkosti spojené s obavami o bezpečí svého dítěte, když SIDS může nastat nečekaně? (Jak jako matka/otec malého dítěte můžu v noci v klidu usnout?)
- Vyskytuje se SIDS častěji ve vyspělých nebo rozvojových zemích?
- Z jakého důvodu je SIDS častější u dětí mužského pohlaví?
- Jak časté je SIDS?
- Jak pravděpodobné je, že dítě, které přežije takovou zástavu dechu má podobných epizod více?
- Postihnou dítě se SIDS nějaké zdravotní následky v případě, že takovou epizodu přežije?
- Je horší spánek dítěte s rodiči ve stejné posteli nebo naopak v jiném pokoji bez dohledu?

Otázky 2022

- Proč se více na poporodním oddělení nezaměřívá na informovanost matek?
- Lze nějak předejít SIDS při klasickém průběhu těhotenství a porodu (kromě detektorů dechu)?
- Jsou rodiče dostatečně informováni o SIDS, případně o první pomoci?
- Měl by být monitorovací systém jako součást povinné výbavy pro dítě?

- Lze takové dítě nějak zachránit? Kdyby si rodič včas všiml, že dítě nejeví známky života?
- Kolik dětí ročně u nás takto zemře?
- Může dítěti způsobit SIDS stres matky v těhotenství?
- Pokud matce dítě umře na SIDS jaká je pravděpodobnost, že se to stane znovu?
- Dá se SIDS zabránit nebo předejít?
- V čem spočívá větší úmrtnost chlapců než dívek?

- Má pro matku takto traumatický zážitek vliv na možnost dalšího otěhotnění?
- Víím, že existují kurzy první pomoci novorozenci/kojenci, jejichž absolvování výrazně přispívá k včasné záchráně dítěte. Zajímalo by mě, zda by bylo možné ustanovit absolvování těchto kurzů pro prvorodičky jako povinnost. Případně, zda by se o kontrolu těchto znalostí budoucích rodičů neměly více zajímat porodnice.

- Keďže SIDS postihuje novorodencov medzi 2.-4. mesiacom, existuje podobný syndróm, ktorý postihuje staršie deti?
- Existujú štúdie, ktoré sa zaoberali psychikou matiek, ktoré sú si vedomé tohto syndrómu a majú strach, že ich to stretne? Ak áno, má to nejaký značný vplyv na psychiku matky, prípadne i detí?
- Nebylo by vhodné, kdyby na monitor dechu byly nějaké příspěvky?
- Ve kterých zemích se SIDS vyskytuje nejméně?
- Klesá incidence tohoto syndromu v České republice

Otázky 2021:

- Co dělat, když má rodič podezření, že dítě přestalo dýchat?
- Jak se rodič vyrovná se ztrátou narozeného dítěte? Doporučuje se matkám otěhotnět co nejdříve znovu?
- Jak velké je procento matek, které situaci psychicky nezvládnou?
- Provádí se vždy pitva dítěte, aby se zjistilo, zda za úmrtím nebyla jiná příčina než SIDS, nebo je to na vyžádání rodičů?
- Jak moc zvyšuje pravděpodobnost genetika?

Otázky 2021:

- **Proč SIDS více postihuje mužské pohlaví?**
- Proč se mezi rizikový faktor řadí nízký věk matky?
- Snížil se výskyt SIDS, když je nyní možné používat monitor dechu?
- Vědí rodiče, jak provést resuscitaci?
- Jak je možné, že krmení pomocí umělé výživy způsobuje SIDS častěji než kojení?
- Může být jednou z příčin SIDS, především v rozvojových zemích, zalehnutí dítěte matkou?

Otázky 2021:

- V případě, kdy podáme kojenci první pomoc a obnovíme vitální funkce, je zde šance, že dítě bude zcela v pořádku?
- Může strach matky ze SIDS u ní vyvolat laktační psychózu?
- Dá sa z genetického hľadiska SIDS predvídať u rodičov trpiacimi neurologickými ochoreniami ?
- Našla jsem, že se nesmí používat, přikrývky z ovčí. Proč?

Otázky (2020):

- Může se další typ SDS vyskytovat i u starších, případně ještě nenarozených dětí? Jaká je v takových případech incidence výskytu?
- Souhlasíte s tvrzením: „Jedno úmrtí je tragédie, dvě úmrtí jsou podezřelé a tři úmrtí jsou vražda, pokud se neprokáže opak.“?
- Jsou rodiče připravení poskytnout dítěti první pomoc a měly by být základní kurzy první pomoci pro rodiče povinné?
- Má nějaký vliv věk rodičky na výskyt syndromu náhlého úmrtí kojenců?

Otázky (2020):

- Jsou rodičové při odchodu z nemocnice dostatečně edukováni a obeznámeni s riziky a případnou první pomocí v případě SIDS u jejich dítěte?
- Proč SIDS postihuje častěji chlapce?
- Neměli by si všichni rodiče dětí do jednoho roku věku obstarat monitorovací systém jako prevenci proti SIDS?
- Může strach matky z toho, že její dítě postihne SIDS ovlivnit její psychiku, popř. může její strach ovlivnit přímo dítě?

Otázky:

- Existuje v období těhotenství nějaký test, kterým by se dal tento syndrom včas objevit?
- Snižuje se výskyt tohoto syndromu v ČR?
- Je výskyt SIDS ovlivněn i jinými poruchami (FAS, Downův syndrom, ...)?
- Je na světě země s vyšším výskytem SIDS ?
- Proč jsou chlapečci častěji ohroženi než holčičky?
- Jsou rodičové s tímto vůbec obeznámeni? Informují je lékaři dostatečně?
- Bude někdy medicína na takové úrovni, že tomu zabrání?

- Když neexistovaly dudlíky, znamenalo to, že byl větší počet úmrtí kojenců na SIDS?
- Zvýší se riziko vzniku SIDS, pokud matka v těhotenství užívá návykové látky (alkohol, cigarety)?
- Má na vznik SIDS vliv prostředí, ve kterém se dítě nachází? nějak zakódován v DNA?
- Co je příčinou SIDS? Může být příčinou stres a hádky rodičů?
- Je horší spánek dítěte s rodiči ve stejné posteli nebo naopak v jiném pokoji bez dohledu?

NOVOROZENECKÉ REFLEXY

Vrozené reflexy – zůstanou genů?

Naše tělo je po narození vybaveno cca 47 reflexy.

Již čerstvý novorozenec disponuje mnoha reflexy.

Mnoho z nich (cca 17 tzv. primárních reflexů) do pár měsíců zaniká.

Některé z nich však **zůstávají**: dýchací reflex, mrkací, polykací, sací, žvýkací, čéškový (patelární), rohovkový (korneální) aj.

Vrozené **reflexy** jsou jednak biologicky a „ekologicky“ účelné (sací, polykací, zvracecí, kýchací, rohovkový aj.), ale i **rudimentární** = neúčelné (úchopový r., Moroův r. ad.).

Primární reflexy (*primitive reflexes*) mizejí s vývojem čelních laloků. Jejich přetrvávání nebo opětovné objevení se je známkou poškození CNS.

Novorozenecké= vrozené reflexy

- **Hledací reflex** – funguje ihned po narození.

Slouží nalezení prsní bradávky. Mizí ve 4. měsíci.
Dítě leží na zádech, pošimráme ho na jedné straně tváře a ono tím směrem natačí hlavičku a otevírá ústa.

<https://www.youtube.com/watch?v=boCLcNtOOEQ>

- **Sací reflex** – spouští se receptory na horním patře

- **Úchopový reflex palmární**

dítě je schopno se od 2 hodin po porodu chytit člověka a udržet svoji váhu.

Mizí do 5.-6. měsíce.

<https://www.youtube.com/watch?v=WdSGWcoNCvY>

Vrozené reflexy

Moroův reflex (úlekový objímací)

Po pádu nazad, po silném zvukovém podnětu nebo při ztrátě rovnováhy, dítě rozhodí končetiny a vzápětí je pokrčí do fetální polohy.

Mizí 4.-6. měsíc. Sloužil asi dítěti při pádu z matky.

<https://www.youtube.com/watch?v=PTz-iVl2mf4>

Asymetrický tonický šijový reflex (šermířská pozice)

položíme dítě na záda a hlavu natočíme jedním směrem (př. nalevo → pravá ruka a noha se skrčí, levá strana je uvolněná).

Trvá od 1. do 4. měsíce. Je prekurzorem senzomotorické regulace ruky okem.

<https://www.youtube.com/watch?v=dPyBzID->

[854](#)

Vrozené reflexy

Symetrický tonický šijový reflex

Předkloní-li dítě hlavu, ruce se mu ohnou a nohy narovnají. Zakloní-li hlavu, ruce se narovnají a nohy ohnou.

Trvá od 6. do cca 12. měsíce. Umožňuje lezení po čtyřech a asi i vztyčení.

Chodící reflex

dítě bude pokrčovat střídavě nohy, ale když ho pustíme tak spadne.

Mizí po 6 týdnech. Znovu se objevuje od 8. měsíce.

https://www.youtube.com/watch?v=JMC_Retz7ck

Uchopový reflex plantární

při pošimrání na noze, roztáhne prsty

https://www.youtube.com/watch?v=AgmEnrVvW_o

Vrozené reflexy

Galantův reflex

Dítě leží na břichu. Pošimráme-li stranu kolem páteře, natočí tam svůj bok.
Mizí kolem 3. a 5. měsíce.

Plavací reflex

<https://www.youtube.com/watch?v=fbSCSHzXkrl>

Babinského reflex

https://www.youtube.com/watch?v=ol_ONpTx2Ns

Motorika

- Vývoj motoriky probíhá odshora dolů (hlava, ruce, tělo, nohy)
- Vývoj probíhá od hrubých pohybů k jemným (klíčkový úchop od cca 9. měsíce).
- Vývoj probíhá od paralelního pohybu obou končetin k oddělenému pohybu jedné končetiny.

Motorika

- do 4. měsíce, při položení na břicho začíná „pást koníčky“ = první vzpřímení.
- Do 8. měsíce druhé vzpřímení (na natažených rukách).
- do 9. měsíce sedí (s oporou), předá si hračku z ruky do ruky
- do 10. leze a sedí bez opory
- od 11.-12. měsíce se postaví a chodí kolem stěn – poprvé si samo přiblíží žádoucí objekt.

Gesellovy vývojové zákonitosti

Princip vývojového směru (gradientu)

- **Kefalokaudálního** (od hlavy k patě)
- **Proximodistálního** (od centra těla k periférii)
- **Ulnoradiálního** (od malíčkové strany dlaně k palcové)

P. funkční asymetrie (tendence k postupné specializaci L a P strany těla (prvním projevem je tonický šíjový reflex – „poloha šermíře“))

P. střídavého „proplétání“ antagonistických neuromotorických funkcí (flexorů a extenzorů)

Gesellovy vývojové zákonitosti

P. individuálně řízené maturace (všechny zákonitosti neplatí pro všechny stejně)

P. autoregulace (dítě se ke svému optimu dostává na základě zrání prostřednictvím „výkyvů“)

